

Opitz Éva*, Kovács István**

A VERSENYKÉPESSÉG KERESLETI OLDALA MAKRO- ÉS VÁLLALATI SZINTEN

A versenyképesség értelmezése, tényezői makroszinten

Egy kis és nyitott ország számára a versenyképesség tényezőinek megteremtése a gazdasági növekedés lehetőségét képezheti. Egy nemzetgazdaság versenyképességét pedig a vállalati szféra eredményessége jelzi. A hármas gyémánt struktúrája szerint (vö. Porter, 1992) a versenyképesség első szintje a legfőbb makrogazdasági mutatók alapján kerül értékelésre. A második szint az első szinten lévő mutatók okaira keresi a választ, amelyek további támpontot szolgáltatnak a vállalati versenyképesség jövőbeni alakulásához. A harmadik szint a globális összefüggéseket vizsgálja és azokat a nemzetközi tényezőket foglalja magába, amelyek a vállalat nemzetgazdasági szintű környezetére utalnak.

Egy más megközelítésben megkülönböztetjük a versenyképesség keresleti oldalát (*output*), amely a nemzetközi piacok általi elismerést mutatja meg. Ennek fő mutatói például a világkereskedelemben elfoglalt hely és az egyes részpiacokon való piaci részesedési adatok. A versenyképesség kínálati oldala (*input*) mutatja meg mindazon tényezőknek a fejlettségét, amelyek a keresleti versenyképesség megteremtéséhez szükségesek, így a termelékenység, a költségek, az árak, a humán erőforrások, az üzleti környezet, az adózás, az infrastruktúra, az innovációs környezet stb.

A nemzetgazdasági szintű versenyképesség megteremtése lehet erőforrás-alapú, befektetés-alapú, innováció-alapú és jólét-alapú. Hazánk a 90-es évek elejétől az előző időszak domináns erőforrás-alapú versenyképességétől a befektetés-alapú versenyképesség felé mozdult el. A jelenlegi cél az innováció-alapú versenyképesség előmozdítása, ami az erőforrások és a technológia folyamatos megújítását, távolabbi célként pedig a jólét fenntartását tűzi ki.

Ennek megvalósítása érdekében dolgozták ki Magyarország 2007 és 2013 közötti fejlesztési tervét (Új Magyarország Fejlesztési Terv, ÚMFTV)¹, amelynek révén 22,4 milliárd eurós uniós támogatásban részesülhet az ország annak érdekében, hogy felzárkózhasson a fejlett országokhoz.

A források felhasználására Magyarország az ÚMFT keretében 15 Operatív Programot készített, amelyet az Európai Bizottság elfogadott. A kutatás-fejlesztéssel és az innovációval (KFI) kapcsolatos programok elsősorban a Gazdaságfejlesztési Operatív Program keretében indul-

* főiskolai tanár, Általános Vállalkozási Főiskola

** PhD hallgató, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

nak, de a kutatás-fejlesztést még a további programok is támogatják: Társadalmi Infrastrukturális Program, a Társadalmi Megújulás Operatív Program, a Közép-Magyarországi Operatív Program, valamint a többi regionális operatív program.

A kutatás-fejlesztést célzó programokban kijelölt fő stratégiai irányok a következők:

1. prioritás: K+F és innováció ösztönzése a versenyképesség növelése érdekében

A versenyképesség növelése érdekében a K+F és az innováció intézményi és infrastrukturális feltételeinek fejlesztésével, finanszírozási lehetőségek megteremtésével és szakemberfejlesztéssel szükséges megalapozni. Erősíteni kell az egyetemek és a kutatóintézetek közötti innovációs együttműködéseket. Fejleszteni kell az innovációs technológiai központokat és híd-képző intézményeket, elősegíteni az innovációs inkubációt az *üzleti angyal* szolgáltatások kialakításával. Ösztönözni kell a vállalkozások ilyen irányú önálló tevékenységét, a versenyképes technológiák megvásárlását és adaptálását is beleértve.

2. prioritás: A vállalkozások jövedelemtermelő képességének erősítése

Mérsékelni kell a modern nagyvállalati szektor és a kis- és középvállalatok (KKV-k) közötti teljesítménybeli eltérést, javítva a KKV-k forrásokhoz való hozzáférését, segítve a vállalkozások technológiai korszerűsítését és ösztönözve a modern folyamatmenedzsmentet.

3. prioritás: A modern üzleti környezet kialakítása

Ide tartozik elsősorban az e-közigazgatás és az e-közszolgáltatások körének szélesítése. Kiemelten kezelendő a korszerű közösségi infokommunikációs infrastruktúra, valamint a vállalati humán erőforrás fejlesztése. A vállalkozások fejlődési esélyeit jelentősen befolyásolja a vezetők stratégiai gondolkodásra való képessége, innovációra való nyitottsága, valamint a vezetők és a munkatársak szakmai ismeretének szintje. A kezdő vállalkozásoknál magas szintű oktatási programokra van szükség, a már működő vállalkozásoknál pedig tapasztalatcserékre, kapcsolatépítési lehetőségek megteremtésére. A KKV-k versenyképességének növelése érdekében szükséges a banki hitelezési gyakorlat átalakítása, és a kormányzati kisvállalkozás-fejlesztési programok kidolgozása.

Magyarország versenyképessége 2009-ben 2008-hoz képest

Hazánk nemzetközi versenyképességének alakulását több hazai és nemzetközi intézmény kutatásai alapján mérhetjük össze más országokéval. Az alábbiakban a Világ gazdasági Fórum (*World Economic Forum* – WEF) által lebonyolított kutatás eredményeit összegezzük.

A Világ gazdasági Fórum 1979 óta vizsgálja az egyes országok versenyképességét és a gazdaság különböző szektorainak fejlettségét különböző kutatási projektek rendszeres megszervezésével. A „Global Competitiveness Report 2009–2010” 133 ország mintegy 13 ezer vezető üzletemberének véleménye alapján mutatja be a versenyképesség szerint felállított rangsort a *Global Competitiveness Index* (GCI) alapján. A GCI egy olyan aggregát mutató, amelyet különböző tényezők súlyozásával képeznek. A GCI indexet 3 fő tényezőcsoport (alindex) alapján generálják. A három alindex 12 versenyképességet befolyásoló tényezőt (pillért) foglal magában. Az egyes alindexek összességében 121 mutatót tömörítenek. A versenyképesség első alindexében a gazdaságok úgynevezett tényezővezérelt kulcs tényezői kerültek be, a második alindexbe tartoznak a gazdaság hatékonyság fokozó tényezői, a harmadik alindexbe sorolták az úgynevezett innovációvezérelt gazdaságok kulcs tényezőit. Az egyes alindexekbe tartozó 12 pillér tartalmát az 1. számú táblázat mutatja:

1. táblázat

Tényezővezérelt alindex	Hatékonyságfokozó alindex	Innovációvezérelt alindex
1. Intézmények	5. Felsőbb szintű oktatás és szakképzés	11. Üzleti szofisztikáció
2. Infrastruktúra	6. Árupiaci hatékonyság	12. Innováció
3. Makrogazdasági stabilitás	7. Munkaerő-piaci hatékonyság	
4. Egészségügy és alapfokú oktatás	8. Pénzpiaci szofisztikáció	
	9. Technológiai felkészültség	
	10. Piacméret	

A 2009-es elemzés szerint Magyarország helyezése a versenyképesség szerint az országok rangsorában 2009-ben 2008-hoz képest 4 ponttal javult, mivel a 2008. évi 62. helyről az 58. helyre lépett előre, amint azt az alábbi, 2. számú táblázat mutatja. A táblázat adatai szerint látható, hogy az alapvető makrogazdasági feltételek, valamint a hatékonyságnövelő tényezők kapcsán javult Magyarország megítélése egy év alatt, míg az innovációs és üzleti tényezők tekintetében romlott a helyezésünk.

2. táblázat

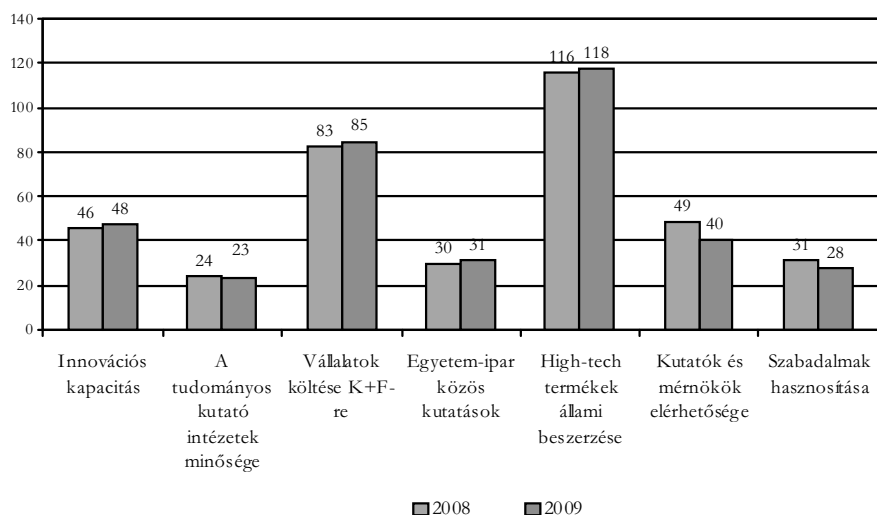
World Economic Forum: Global Competitiveness Report, 2009/2008

	GCI 2009	(GCI 2008)	Változás	
Svájc	1	2	+1	Alapfeltételek alindex 58 (64)
USA	2	1	-1	1. Intézmények 76 (64)
Szingapúr	3	5	+2	2. Infrastruktúra 57 (64)
Németország	7	7	-	3. Makrogazdaság 83 (115)
Ausztria	17	14	-3	4. Egészségügy és alapszintű oktatás 53 (49)
Kína	29	30	+1	Hatékonyság növelők alindex 45 (48)
Csehország	31	33	+2	5. Felsőoktatás és szakképzés 35 (40)
Ciprus	34	40	+6	6. Árupiaci hatékonyság 64 (66)
Észtország	35	32	-3	7. Munkaerő-piaci hatékonyság 63 (83)
Szlovénia	37	42	+5	8. Pénzügyi piacok hatékonyság 69 (61)
Portugália	43	43	-	9. Technológiai felkészültség 40 (40)
Lengyelország	46	53	+7	10. Piacméret 45 (45)
Szlovákia	47	46	-1	Innovációs és üzleti tényezők alindex 61 (55)
Málta	52	52	-	11. Üzleti folyamatok kifinomultsága 76 (68)
Litvánia	53	44	-9	12. Innováció 45 (45)
Magyarország	58	62	+4	
Románia	64	68	+4	
Lettország	68	54	14	
Görögország	71	67	-4	
Bulgária	76	76	-	

Részleteiben megvizsgálva a 12. pillér, az *innováció* mutatóinak alakulását 2009-ben a 2008-as helyezéshez képest az 1. számú ábrán látható eredményre jutottunk.

1. ábra

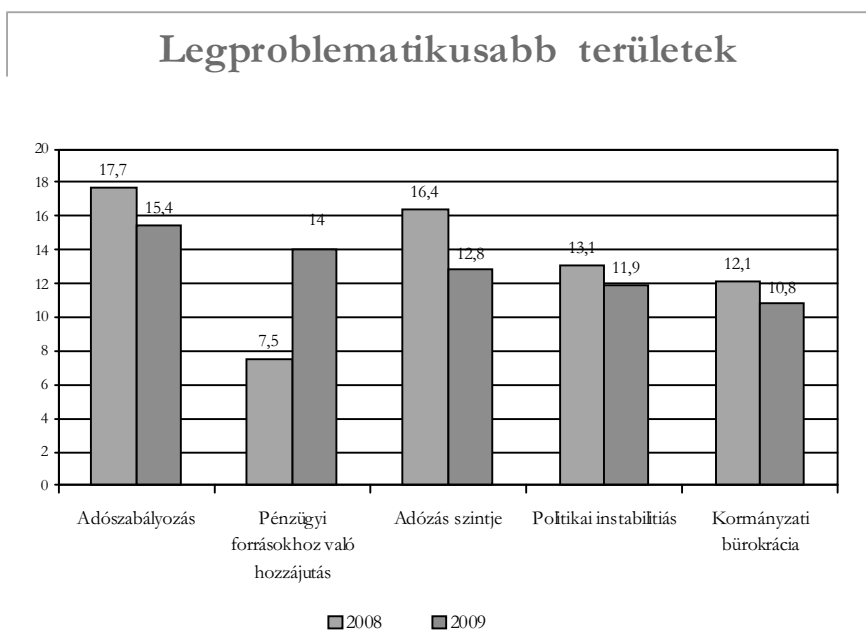
„Innovációs” pillér területeinek alakulása

A fő probléma jelenleg az, hogy miközben a gazdaságpolitikai erőfeszítések innovációalapú versenyképesség előmozdítását célozzák, aközben éppen ezek a tényezők mutatnak a fejlődésben relatív lemaradást, stagnálást.

A WEF jelentéséből érdemes rávilágítani azokra a tényezőkre is, amelyeket a versenyképesség szempontjából a megkérdezettek a legproblematicusabbnak ítélték. 2009-ben 2008-hoz képest ugyan kismértékű előrelépés történt néhány területen (kivéve a pénzügyi forrásokhoz való hozzájutást), de a tavalyi első öt kiemelkedő problémát jelentő tényező alapvetően megmaradt az első öt nehézségnek 2009-ben is. A 2. számú ábra mutatja az üzleti környezet szempontjából leginkább problematikusnak tartott területeket. Ezek az adórendszer érintő szabályozások, az adóztatás szintje, a pénzügyi forrásokhoz való hozzájutás lehetősége, a kormányzati intézkedések instabilitása, valamint a nem kellően hatékony állami bürokrácia. A fenti kérdések kerültek kiemelésre mind a két évben az összesen 15 vizsgált területből. (Megjegyzendő, hogy a hatodik helyen megjelölt probléma a korrupció volt 2009-ben).

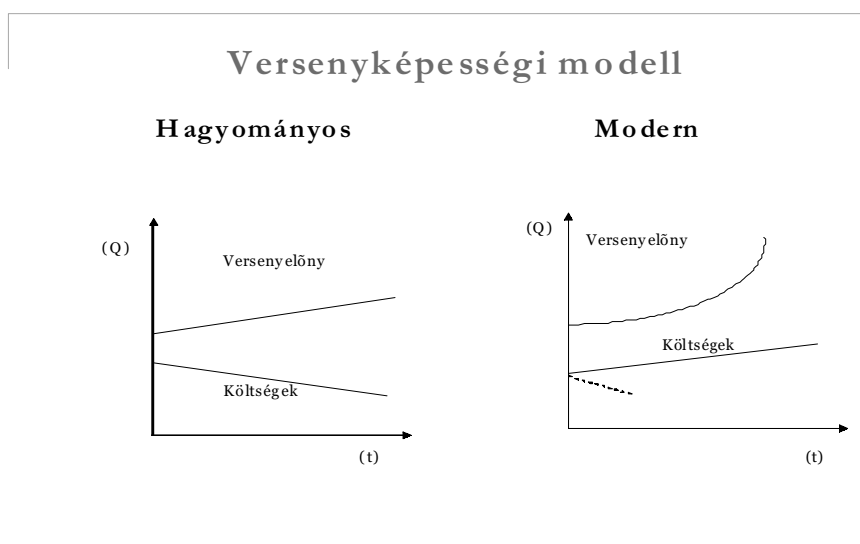
2. ábra

A versenyképesség és az innováció

A versenyképesség és az innováció közötti összefüggés modelljét Hoványi Gábor munkája alapján ábrázoljuk a 3. számú ábrán:

3. ábra

Hoványi Gábor munkája alapján saját kiegészítés

A hagyományos versenyképességi modell szerint a vállalatok versenyelőny szerzésének fő eszköze a költségek csökkentése. A versenyképesség újabb értelmezése szerint versenyelőny nem csupán a költségek csökkentése révén érhető el, hanem a költségek növelésével is. A versenyelőny szerzés kulcsa az innováció, mivel ennek révén a skáláhozadék mindig nő, azaz a kibocsátás a termelési tényezők növekedését meghaladó mértékben emelkedik.

Magyarország versenyképessége innovációs fejlettsége alapján

Az innováció mérésére kidolgozott rendszer tükrözi az innováció fogalomkörének kiszélesedését és rendszerszemléletű fejlődését. Az OECD kidolgozott egy benchmarkingalapú nemzeti indikátorrendszert (Benchmarking..., 2001; 2002), hogy az innovációt ösztönző politikák megalapozásához megfelelő képet kapjanak egy adott ország innovációs helyzetéről, fejlettségéről. Ez egy kétszintű indikátorrendszert tartalmaz, amely tulajdonképpen egy hányados. A számlálója az innováció teljesítmény-mutatóit, a nevezője az innováció keretfeltételeit tartalmazza.

Mind a két mutató képzéséhez több indikátort is használnak, és végül ezek súlyozásával alakulnak ki a feltételek és a teljesítmények színvonalát jellemző értékek. Az innovációs keretfeltételeket négy csoportra tagolják:

1. A közsférában folyó kutatás helyzetét értékelő mutatók
2. A közsférában folyó kutatások során kialakult kapcsolatrendszerek
3. Az innováció finanszírozása
4. Piaci és versenyfeltételek feltételek

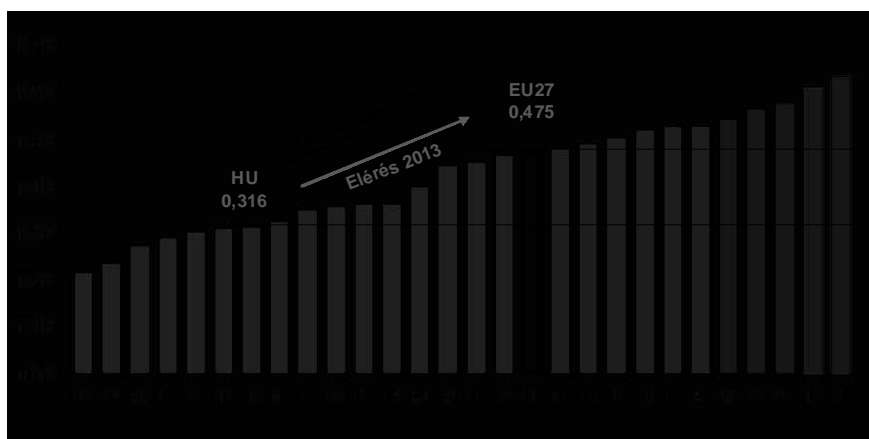
Az innovációs teljesítmények mérésének néhány fontos mutatója:

1. Az innováció és annak ipari hasznosítása
2. Az innováció diffúziója

Ezt az indikátorrendszert az OECD 27 országában tesztelték, és szoros korrelációt tártak fel a keretfeltételek és a teljesítmény eredményeit számszerűsítő két érték között. Az egyes mutatók képzésében látható a K+F nagy súlya és szerepe. A K+F-tevékenység nem kielégítő mértékű fejlesztése okozza az egyes országok közötti technológiai rést. A tanulmányban kidolgozott összesített innovációs index alapján 2008-ban Magyarország helyzete a 4. ábra szerint alakult.

4. ábra

Az összesített innovációs index, 2008

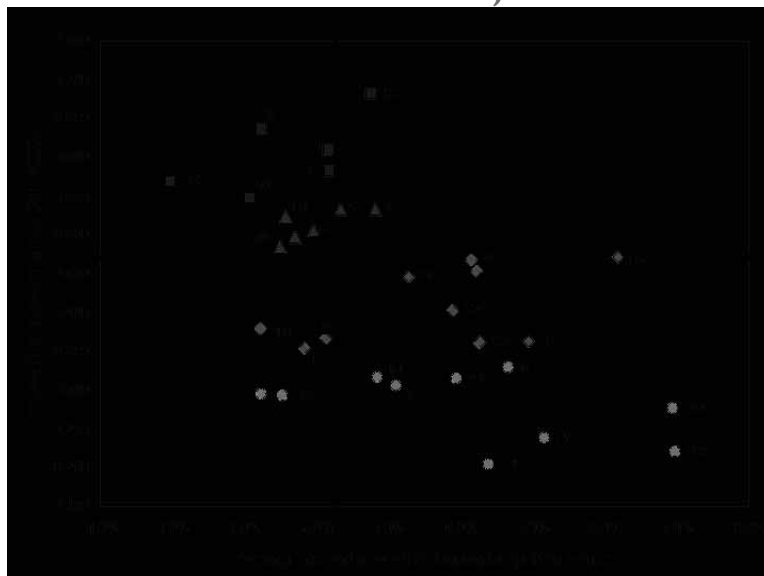
Forrás: (European Innovation Scoreboard, 2008)

Magyarország 2008-ban 0,316-os skála értékkel az EU-átlag (0,475) alatt volt. Az elmaradás 35%-os innovációs rést mutat. Ennek leküzdését kellene megvalósítani 2013-ig.

Az innovációs tevékenység átlagos évi növekedési üteme alapján négy csoportot képeztek a vizsgált országok körében: az első csoportot az innováció vezetői, a másodikat a követők, a harmadikat a mérsékelt innovátorok és a negyediket a feltörekvő országok alkotják. Sajnálatos módon Magyarország a 4. csoportba tartozik, azon belül is a középmezőnyben található, ahogyan az az 5. számú ábrán látszik.

5. ábra

Összesített innovációs index és növekedési rátája 2008

Vezetők: Sweden, Finland, Germany, Denmark and the UK

Követők: Austria, Ireland, Luxembourg, Belgium, France and the Netherlands

Felzárkózók: Cyprus, Estonia, Slovenia, Czech Republic, Spain, Portugal, Greece and Italy

Lemaradók: Malta, Hungary, Slovakia, Poland, Lithuania, Romania, Latvia and Bulgaria

Forrás: (European Innovation Scireboard, 2008)

A versenyképesség tényezőinek alakulása vállalati szinten a kis- és középvállalkozások (KKV-k) körében folytatott kvantitatív kutatás alapján

Kvantitatív kutatást bonyolítottunk le KKV-k körében annak megvizsgálására, hogy hol tartanak a vállalatok az innováción alapuló fejlődés tényezőit mérlegre téve. A megkérdezett cégek vezetőinek a versenyképesség tényezőivel való elégedettsége alapján faktor-, majd klaszterelemzést végeztünk annak érdekében, hogy a KKV-król differenciált képet kapjunk.

Az alábbi táblázatban foglaltuk össze a KKV-k egyes klasztereire jellemző tényezőket az innovációs képességük tükrében, méretük és tevékenységi területük megjelölése mellett.

3. táblázat

KKV-kutatás: az egyes klaszterek fő jellemzőinek összefoglaló táblázata

1-es klaszter:	2-es klaszter:
<p>Nagy árbevételű kisvállalkozások Szállítványozás, raktározás, kereskedelem, építőipar, tudományos kutatás, egyéb szakmai szolgáltatás, műszaki tevékenység</p> <p>Innovációs profil Széles körű IKT-lefedettség Sokfunkciós honlap +B2B, B2C Szoftvercsomagok intenzívebb használata Átlagos K+F, relatíve magas költség Széleskörű innováció az egyes vállalati funkciók területein Hálózatosodás az innovációban Vevőcentrikus Termékek: kedvező piaci pozíció és magas márkaérték</p> <p>Innovációs fejlesztés fő területei: termékszerkezet-váltás, logisztika, kooperáció fejlesztése, menedzsment fejlesztése, minőségbiztosítás, szakmai továbbképzés, IKT, technológiafejlesztés, nyelvi ismeretek bővítése</p> <p>Önálló marketingszervezet Írott stratégia nem jellemző</p>	<p>Kis árbevételű kisvállalkozások Szálláshely, vendéglátás, egyéb személyi és közösségi szolgáltatások</p> <p>Innovációs profil Szűk körű IKT-lefedettség Honlap kevés funkcióval + B2C Szoftvercsomagok szűk körű alkalmazása K+F költség alacsony Nem jellemző az innováció Nem jellemző a hálózatosodás Vevőcentrikus Termékek: kedvező piaci pozíció</p> <p>Innovációs fejlesztés fő területei: termékszerkezet-váltás, nyelvi képzés, technológiafejlesztés, tőkeellátottság</p> <p>Ad hoc jellegű marketing Írott stratégia nem jellemző</p>
3-as klaszter	4-es klaszter
<p>Közepes és nagyvállalatok Feldolgozóipar, építőipar, egyéb közületi szolgáltatások, kereskedelem</p> <p>Innovációs profil Széles körű IKT-lefedettség Honlap kevés funkcióval Szoftvercsomagok intenzív használata Relatív magas K+F tevékenység alacsony szinten Közepes szintű innováció az egyes vállalati funkciók területein Hálózatosodás az innovációban Saját fejlesztésű termékek döntően Rugalmas alkalmazkodás Termékeik magas újdonságfoka és márkaértéke Innovációs fejlesztés fő területei: Logisztika</p> <p>Önálló marketing külsősök bevonásával Írott stratégiája van</p>	<p>Kis árbevételű kisvállalkozások Kereskedelem, tudományos kutatás, egyéb szakmai szolgáltatás, műszaki tevékenység</p> <p>Innovációs profil Szűk körű IKT-lefedettség Honlap sok funkcióval + B2B Szoftvercsomagok szűk körű felhasználása Átlagosan alacsony K+F tevékenység átlagos költséssel Közepes szintű innováció az egyes vállalati funkciók területein Hálózatosodás a partnercégekkel Másolás, Rugalmas alkalmazkodás Termékeik márkaértéke magas Innovációs fejlesztés fő területei: termékszerkezet-váltás, kooperáció fejlesztése, menedzsment fejlesztése, minőségbiztosítás, szakmai továbbképzés, technológiafejlesztés, tőkeellátottság</p> <p>Ad hoc marketing Nincs írott stratégiája</p>

Összességében a vizsgált klasztereket az innovációs tevékenység alapján az alábbiak szerint jellemezhetjük:

1-es klaszter: *Innovációt követők:* olyan tudásintenzív, nagy árbevételű vállalkozások, amelyekre inkább jellemző a magas szintű IKT, aktív innováció és hálózatosodás a K+F folyamatában.

2-es klaszter: *Innovációt elhárítók:* olyan az átlagnál alacsonyabb árbevételű vállalkozások, amelyek inkább hagyományosan működtetett szervezetek, ahol az IKT, az innováció és a K+F, a hálózatosodás csaknem teljes hiánya a jellemző.

3-as klaszter: *Tudatos innovátorok:* olyan közepes és nagy árbevételű vállalkozások, amelyek az innovációban, az IKT-ben, a tudatosságban a legerősebbek és a legintenzívebb lefedettséget mutatják, ami egyúttal a hálózatosodásban is jelentkezik.

4-es klaszter: *Az innováció szükségességére ráébredők,* olyan többnyire alacsony árbevételű vállalkozások, amelyek kezdik felismerni az IKT-ből, a hálózatosodásból adódó előnyöket, de ennek az egész vállalatot érintő lehetséges hatása még csak a felismerés szintjén van.

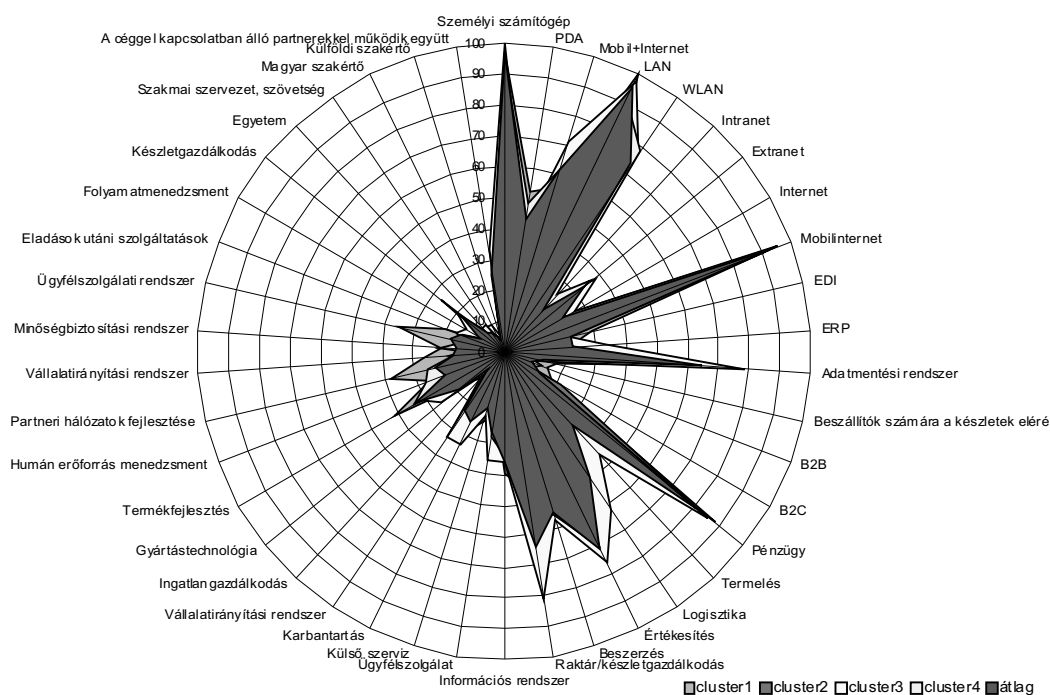
A kutatás összegzéseként a kapott eredményeinket összevetettük a kutatási tervben felállított hipotéziseinkkel, és ezzel kapcsolatban az alábbi eredményre jutottunk.

- Az első hipotézisünk az volt, hogy a cégek innovációs képességét biztosító humán, tárgyi, szervezeti és marketing feltételek megléte és fejlettsége (IKT használata, hasznosítás területei, hálózatosodás, kooperáció a K+F területén, K+F és hozzáadott érték nagysága, kutatófejlesztői bázis megléte stb.), valamint a cégek árbevétele összefüggenek. Az egyes klaszterekre kapott eredményeket összevetve a kiinduló hipotézissel megállapíthatjuk, hogy a hipotézis beigazolódott. Az innovációintenzitás és ennek kapcsolatrendszerben való megvalósulása egyértelműen azokra a cégekre jellemző, ahol nagy az árbevétel. A klaszterek iparági hovatartozása alapján azt is kijelenthetjük, hogy a magas tudásintenzitású iparágakba tartozó klaszterek azok, amelyekre a hipotézis igaz.

- A második hipotézisünk az volt, hogy az IKT-alapú kultúra abszorpciós képessége, az üzleti intelligencia kiépítettsége alacsony szintű és a cégek kis százalékára, elsősorban a nagyobb cégekre jellemző. Ez a hipotézisünk is bebizonyosodott, amit a klaszterek külön-külön történő elemzése és a klaszterek összesített elemzése is kimutatott. Általában arra a következtetésre jutottunk az adatok elemzése alapján, hogy alacsony az innovációs kultúra szintje. Az egyes általunk kiemelt klaszterek csak az átlaghoz képest mutatnak ebben jobb képet. A kutatásunkban csak az ehhez a viszonyítási alaphoz kapcsolódó mérést tudtuk elvégezni.

- A harmadik hipotézisünk is – mely szerint az innovációs technológia (*knowledge base*) szintje magasabb, mint ezen eszközöknek a kihasználtsága, rendszerben történő alkalmazása a versenyképesség fokozása, a hatékonyság növelése érdekében, valamint a partneri kapcsolatok kiépítésére, a folyamatok, a technológia hatékonyságának javítására, a tacit tudás felszínre hozatalában – igaznak bizonyult. A kutatási eredmények egyértelműen azt mutatják, hogy bizonyos területeken (IKT) a lefedettség megfelelő, de ezek alkalmazása a szervezet egészét vagy nem hatja át, vagy nem élnek az ezen eszközök által nyújtott lehetőségekkel. Ezt az állítást érzékelteti a 6. számú ábra, amely az innovációs tényezők jelenlétét, valamint az IKT-eszközökkel való lefedettséget érzékelteti átlagban, valamint az egyes klaszterek szintjén.

6. ábra

Felhasznált irodalom

Balogh Tamás (2004): *A magyar innováció helyzete az új Európában*. Budapest, Nemzeti Kutatási és technológiai Hivatal.

Benchmarking national research policies, 2002.

Benchmarking regional policy, 2001.

Borsi Balázs (2004): *A technológiai megújulás, az innováció és a kutatás-fejlesztés, mint versenyképességi tényezők a magyar gazdaságban*. PM Kutatási Füzetek, 6. szám.

Farkas János (2002): *Információs- vagy tudástársadalom?* Budapest, Infoni – Aula Kiadó.

Hippel, E. von (1985): *Democratizing Innovation*. Cambridge, MIT Press.

Kocsis Éva – Szabó Katalin (2000): *A posztmodern vállalat*. Budapest, Oktatási Minisztérium.

Leskóné Kecskés Ildikó (2006): *Versenyképességi és innovációs keretprogram (CIP) 2007–2013*. In: „Innovációban a jövő” Konferencia. Budapest, GKM Innovációs Főosztály, 2006. március 29.

Papanek Gábor – Pakucs János – Hronszky Imre – Rechnitzer János (2002): *A magyar kis- és közepes vállalatok innovációs képességének fejlesztése*. Budapest, Magyar Innovációs Szövetség.

Papanek Gábor – Pakucs János – Rohács József – Hronszky Imre – Petruska Ildikó (2005): *Hogyan működhet együtt a marketing a K+F-fel az új termékek fejlesztésében?* Harvard Business Review–Marketing/reklám különszám.

Piskóti István (2007): *Innováciomarketing – marketinginnováció*. Miskolc, Miskolci Egyetem.

Porter, Michel E. (1992): *Versenysztratégia*.

Schumpeter, J. A. (1939): *Business Cycles*. New York, McGraw-Hill.

Versenyképes Gazdaság Operatív Program 2007–2013. (Prioritás tengelyek kivonata.) A Magyar Köztársaság Kormánya

Internetes források

European Innovation Scoreboard, 2008 EIS_2008_Final_report_388828559.pdf

<http://www.weforum.org/site/homepublic.nsf/Content/>

Global+Competitiveness+Programme%5CGlobal+Competitiveness+Report World Economic Forum: Global Competitiveness Report 2008-2009.

<http://www.weforum.org/site/homepublic.nsf/Content/>

Global+Competitiveness+Programme%5CGlobal+Competitiveness+Report World Economic Forum: Global Competitiveness Report 2009-2010.

<http://www.weforum.org/pdf/GCR09/GCR20092010fullreport.pdf>

<http://www.oecd.org/dsti/sti/stat-ana/prod/growth.htm>

<http://www.nkth.gov.hu/innovaciopolitika/uj-magyarorszag/uj-magyarorszag>